

Webcast af undervisning.

Hvilke rettigheder har man som underviser?

Webcast, podcast mv.

Der er mange universiteter og andre højere læreanstalter, der gerne vil tilbyde de studerende digital fjernundervisning. Da undervisningsmateriale normalt er ophavsretligt beskyttet, skaber det nogle ophavsretlige problemer.

Mange institutioner har bl.a. et ønske om at kunne optage undervisningen og gøre optagelserne tilgængelige for en bredere kreds, enten ved at lægge dem på internettet eller på et lokalt intranet, som de studerende har adgang til. Optagelserne kan eventuelt være rene lydoptagelser, men der kan også være tale om, at undervisningen filmes. Det at optage noget og lægge det ud på nettet kaldes ofte for »webcast«. Hvis optagelserne bliver offentliggjort i et særligt digitalt format, der kan gengives af Apple-udstyr, er »podcast« dog måske det rigtige udtryk. Kært barn har mange navne. I de fleste tilfælde sker der i øvrigt rent teknisk det, at optagelserne lagres på en server, sådan så publikum kan downloade dem, når de vil. Men man kan også lægge optagelser på nettet, samtidig med at de sker, som en slags »direkte udsendelser«. Det kalder nogle for »simulcast«.

Uanset terminologien er spørgsmålet, hvilke rettigheder man har som underviser, og om man har pligt til at acceptere, at en uddannelsesinstitution optager ens undervisning og gør den tilgængelig for en bredere kreds i digital form.

Undervisere skal give samtykke til, at undervisningen filmes, og kan trække samtykket tilbage

Man har som underviser ikke pligt til at acceptere, at ens undervisning optages og offentliggøres. Det skyldes to ting. Dels er undervisningen et værk, som undervisere har ophavsretten til, efter reglerne i ophavsretsloven. Dels er optagelser af undervisning en »personoplysning« om underviseren, omfattet af persondataloven, og det betyder, at undervisningen kun kan optages og offentliggøres, hvis underviseren giver samtykke. Underviseren kan trække samtykket tilbage igen i henhold til persondatalovens § 38.

Se mere om de ophavsretlige regler i bogen [Ophavsret for begyndere](#). Man kan få rådgivning om persondataloven i Datatilsynet. Se kontaktoplysninger på www.datatilsynet.dk

Hvad skal der stå i eventuelle aftaler mellem undervisere og uddannelsesinstitutioner?

En uddannelsesinstitution kan altså kun optage og webcaste undervisning, hvis det først er aftalt med underviseren, og han eller hun kan trække sit samtykke tilbage bagefter.

Til alt held er det imidlertid ikke sådan, at undervisere generelt frabeder sig at blive optaget og webcastet. Tværtimod synes de fleste af os, at webcast og andre former for digital fjernundervisning er et spændende tilbud, som vi kan bruge til at forbedre undervisningen med. Der er derfor normalt muligt for uddannelsesinstitutionerne at få aftaler med underviserne om webcast. Men det er vigtigt, at man formulerer aftalerne på en måde, så de bliver tilfredsstillende for begge parter, og som respekterer underviserens rettigheder efter ophavsretsloven og persondataloven.

Side 2 af 4

UBVA har disse anbefalinger til, hvad der skal stå i aftaler om webcast af undervisning:

Hvilken undervisning skal optages?

Det er ikke alle undervisere, der er glade for at blive optaget og lagt på nettet, og mange vil opleve det som en såvel mental som faglig udfordring, der stiller store krav til deres forberedelse af undervisningen. Underviserne bør derfor i hvert enkelt tilfælde få mulighed for at forberede og tilrettelægge deres undervisning, så den egner sig til at blive optaget og offentliggjort. Derimod fraråder UBVA aftaler, der går ud på, at al undervisning optages og webcastes. Det skyldes ikke alene hensynet til underviserens mulighed for at forberede sig, men også andre pædagogiske overvejelser. Blandt andet influerer webcast givetvis på undervisningens karakter, fordi bevidstheden om, at der filmes, påvirker både underviserens og de studerendes adfærd og får dem til at lægge bånd på sig selv. Det kan måske være udmærket i nogle sammenhænge, men er pædagogisk uhensigtsmæssigt i andre.

Hvilken form for optagelse er der tale om?

Undervisning kan optages på mange måder. Der kan f.eks. være tale om lydoptagelser eller filmoptagelser, og filmoptagelser kan eventuelt være redigeret, så underviserens PowerPoint-præsentationer og andet billedstof indgår på en integreret måde i optagelserne. Det er som tidligere nævnt også teknisk muligt at »simulcaste« undervisningen, dvs. optage den og lægge den ud på nettet med det samme, som en slags direkte udsendelse. Forskellige måder at optage undervisningen på stiller forskellige krav til underviserne. Det er derfor vigtigt, at man på forhånd har aftalt, hvilken nærmere form optagelserne skal have. Det bør også aftales, hvordan offentliggørelsen skal ske, herunder om optagelserne skal lægges på internettet eller lokale netværk, intranet o.l. Hvis offentliggørelse sker via et lukket netværk, eller på hjemmesider med adgangskontrol, skal det aftales, hvem der nærmere skal have adgang til optagelserne.

Underviseren skal have hver optagelse til gennemsyn Uanset hvor godt man forbereder sig, er det ikke alle forelæsninger mv., der egner sig lige godt til offentliggørelse. Undervisere har, som andre mennesker, gode og dårlige dage, og vi har alle prøvet at have timer, vi nødigt ser offentliggjort for en bredere kreds. En tilstand, hvor alt, hvad man siger, webcastes, inkl. fortællelser, unøjagtige formuleringer etc., vil derfor opleves som en særdeles alvorlig belastning for undvisernes arbejdsmæssige situation. Det er derfor vigtigt, at undviserne får mulighed for at nedlægge veto mod, at optagelser de ikke er tilfredse med bliver offentliggjort. Det kan selvfølgelig ikke lade sig gøre i forbindelse med optagelser, der »simulcastes«, dvs. udsendes med det samme, men det er muligt i alle tilfælde, hvor optagelserne lagres med henblik på senere offentliggørelse.

Side 3 af 4

Det følger som sagt af persondatalovens § 38, at man som undviser altid kan trække sit samtykke tilbage efterfølgende.

UBVA har vedtaget to vejledende »modelaftaler« om webcast af undervisning, dvs. nogle vejledende forslag til, hvordan vi mener hensigtsmæssige aftaler om webcast bør formuleres.

Den første er en *generel rammeaftale*, der kan indgås mellem en uddannelsesinstitution og undvisernes tillidsrepræsentant: *"Rammeaftale om webcast o.l. af undervisning ved universiteter og andre højere læreanstalter, beregnet til indgåelse på mere overordnet plan mellem en uddannelsesinstitution og tillidsrepræsentanter"*

Den anden er en *mere konkret aftale*, der kan indgås mellem den enkelte undviser og en uddannelsesinstitution: *"Individuel aftale om webcast o.l. af undervisning"*

Download aftalerne [her](#).

Undvisere og institutioner, der ønsker yderligere vejledning til, hvordan aftaler om webcast kan formuleres, er velkomne til at kontakte UBVA.

Hvad med de studerende?

Det, der er sagt ovenfor, gælder kun for undvisere. Det er imidlertid vigtigt, at uddannelsesinstitutioner, der ønsker at webcaste undervisning, er opmærksomme på, at der også kan opstå juridiske problemer i forhold til de studerende. At webcaste studerende, der stiller eller svarer på spørgsmål under en forelæsning, vil somme tider kræve samtykke fra dem i henhold til ophavsretsloven og formentlig også persondataloven. Det indebærer, at de studerende bør have udtrykkeligt at vide, at undvisningen webcastes, og hvad der skal ske med optagelserne. Det er nok juridisk tvivlsomt, hvor meget der kræves i den forbindelse, herunder om det er nok at sætte et skilt op uden for lokalet, og hvad det nærmere er de studerende giver samtykke til. Det gælder formentlig ikke mindst i forhold til persondataloven, der principielt stiller krav om, at et samtykke skal være »frivilligt, specifikt og informeret«. Hvis man

vil være på den helt sikre side, er det principielt bedst at få de studerende, der siger noget, til at skrive under på et samtykke til webcast. Det vil dog sjældent være nogen realistisk løsning i en travl hverdag.

Det er i øvrigt en anden sag, om studerende har lov til at optage undervisning uden samtykke fra underviseren. Hvis optagelserne kun skal bruges privat af de studerende selv, kræves der ikke samtykke efter ophavsretsloven eller persondataloven. Der er imidlertid nogle undervisere, der oplever det som problematisk at blive optaget af de studerende, bl.a. pga. risikoen for, at optagelserne redigeres på en uheldig måde mv. Det vil derfor somme tider kunne være hensigtsmæssigt, hvis de enkelte uddannelsesinstitutioner opstiller interne ordensregler for, i hvilket omfang de studerende må optage undervisningen.